

Т-27
31015 VII 73328

VII

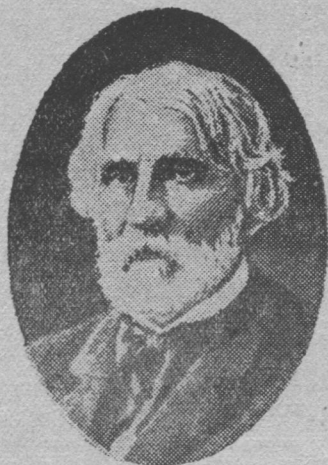
I. G. ТУРГЕНЬЕВ

Библиотека
СССР

II ПЕРЕПЕЛКА

КОМИ ГІЗ СЫКТЫВКАР 1937

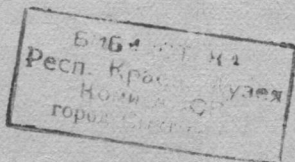
І. ТУРГЕНЬЕВ

ПЕРЕПЕЛКА

БЕРПАСАЛІС
Е. ЛІГГНЕР

VII

73328

КОМИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО

СЫКТЫВКАР 1937

И. С. ТУРГЕНЕВ
ПЕРЕПЕЛКА

на коми язгыке

ДЛЯ МЛАДШЕГО ВОЗРАСТА

Редактор *П. Дорокин*. Технический редактор *М. Шестаков*. Перевод с русского *И. Жеребцова*. Издание № 68. Уполномоченный Главлита № 64. Заказ типогр. № 759. Тираж 3000 экз. Печатных листов 1.

Формат бумаги 62x94; 1/16.

Сдано в производство 10-IV-37 г.
Подписано к печати 27|IV-37 г.

Отпечатано в типографии УМП,
гор. Сыктывкар, Коми АССР,
Дом печати.

Меным вöлі ар даc гөгөр, кор мекöд
лоі сіјö, мыј жылыг ме öні көсја тіјанлы
віставны.

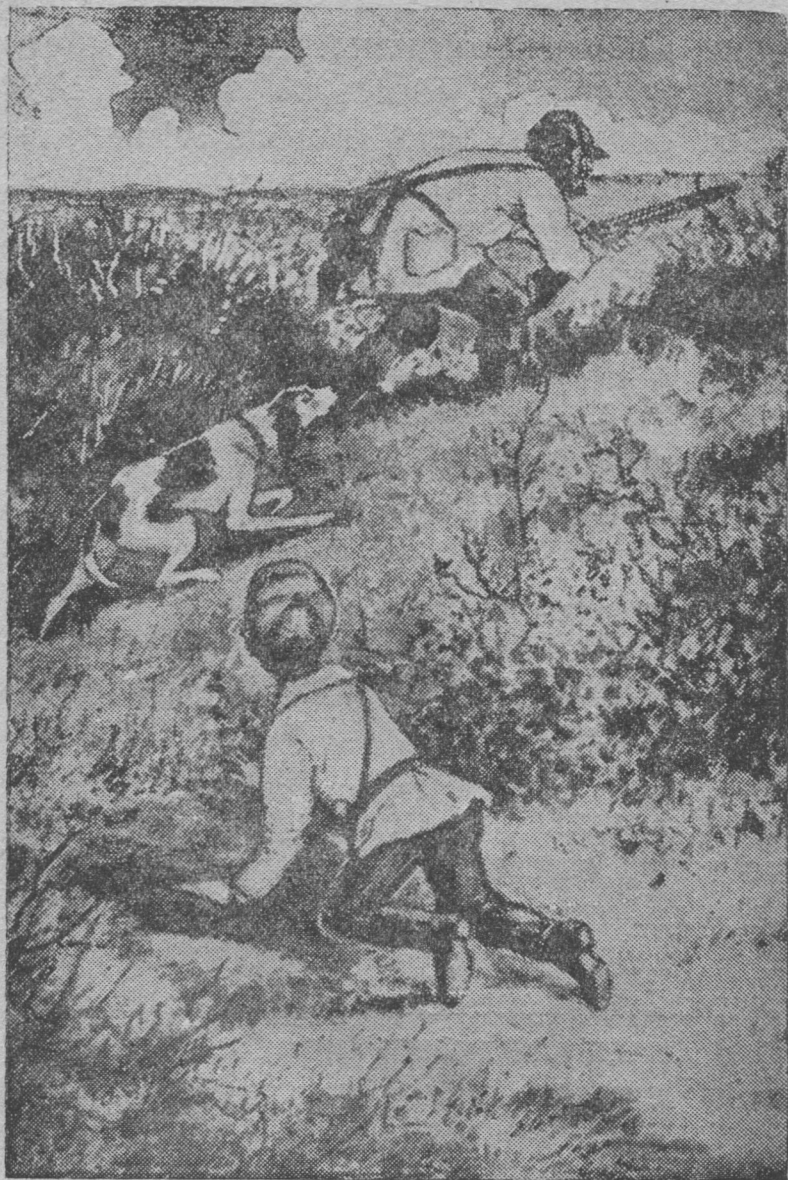
Фелöыс вöлі гожöмын.—Ме олі секі
баткөд хуторын, Россіја лунвылын. Ху-
тор гөгöрын кымынкö верст кыссöны
вöлі степнöј местајас. Вөр ні ју матын
ез вöв; шылыд степöс көн-сурö веж
да куз змејајас моз резöбалöны вöлі
нежужыд оврагјас, көні вöлі быдмöны
кустјас. Тајö оврагјас пыдöсын солгис-
ны шорјас; көнјасынкö зік кыркöщ улас
тыдалісны гінва код сöстöм, му пыщ-
кыг петыг клучјас; клучјас дінö вöлі
доктöны талагсöм туј сортасјас і ва ді-
нас, ул најт вылас, крестасöны вöлі ле-
бачјаслөн да посні зверјаслөн коктујја-
сыс. Налы бур ваыд војтырлы моз-жö
зев колана.

Менам бағ вөлі вывті жар кыжыг; оз-
кө сижө вөлі ноксы хожајствоон да по-
воддаыс-кө сулалө бур,— сижө бостас вө-
лі ружјө, көрталас јағдаш, чуксалас
ассыс пөрыс Трезорсө да мөдөдчас вө-
лі лыжлыны байдөгјасөс да перепелкаја-
сөс. Көчјасөс сижө ез радејтлы, мед-пө
најөс лыжласны понјөн кыжыс вөралыс-
јас, да најөс нымтыліс борзатникјасөн.
Мукөд сикас кыјдөсјас мијан ез вөв, бу-
ді арын воывласны валдшһепјас. Но
перепелјас да байдөгјас вөлі уна, торја-
нын байдөгјас. Оврагјасын, кысаң заво-
дитчөны быдмыны кустјас, өтарө паны-
даслөны кос бусын гөгрөс гуранјас, мес-
тајас, көні најө кодјысөны. Пөрыс Тре-
зор пырыс-пыр-жө вөлі сувтас, секи сы-
лөн бөжыс пондас тиравны да плеш
вылас кучікыс чукыртчылас; а бағлөн
чужөмыс вөлі келдөдас, да сижө гусөні-
көн лептас ружјө куроқјас. Сижө щөкы-
да менө бостлывліс щөщ аскөдыс... јона-
жө лубө меным секи вөвлывлі! Ме суја
вөлі гачөс гөлөнјасө, пельпомө воысала
флажка—ачым ачымөс зев збылыс вөлі
пукта прамөј вөралысөн! Пөсыд вөлі
кіссө ме вылыс шорөн, посһідік ізтор-
јас пырөны сапөгө, но ме ог казавлы

муғомос і ог колчы батыс. Кор вөлі
кылас лыјом шы да лебачыд усө, ме
пыр чечыштлывлі места вылын, весіг
горөдлывлі—сещөм вөвлі меным гажа!
Раңтчөм лебач вөлі пессө да шпорөдчө
бордјаснас турунын, лібө Трезор пінја-
сын—сыыс вөлі кіссө вір, а меным век-
жө вөлі гажа да некущөм жаллун ме
ег казавлы. Мыј ескө ме ег сет, медем
аслым лыјсыны ружјөыс, лыјлыны бај-
дөгјасөс да перепелкајасөс. Но бағ віс-
таліс меным, мыј кығ арөсыс возжык
меным ружјө оз ло; дај ружјөсө сетас
меным өті стволаөс, а лыјлыны перво-
сө поғас сөмын жаворонокјасөс. Тајө
жаворонокјасыс мјан местаын вөлі
вывті уна; міча шондіа лунјасө најө
вөлі зөң дасјасөн лебалөны југыд јене-
жын, пыр вылөжык да вылөжык леп-
тыгасны да зиңгөны көлөкөлчікјас моз.
Ме візөді на вылө, бытө аслам кыјдөс-
јас вылө да метітчі наө беддөн, кодөс
новлөдлі пелпом вылын ружјө пыдді.
Вескавны наө зев кокні, кор најө кык,
кујім аршін вылнаын мусаң бытөкө
сынөдас өшјөмөн шпорөдчөны, сесса
вөлісті друг турунө шнопкыгасны. Му-
көд дырјі ылын вундөм му вылын лібө

Өзімјас вестын шлывјалөны вөлі драх-
вајас; вот, думајта вөлі, меным тащөм
ыжыд штукасө-кө лыјны—сы бөрын ес-
кө і овны оз ков! Ме індывлі на вылө
батлы; но сіјө пыр шулывліс меным,
мыј драхва—мудер лебач, морттө матө
оз сібөд. Но век-жө өтчыд сіјө заво-
дітліс кыјөдчыны өтка драхва бөрса,
чајтіс, мыј сіјө раңітчөма да кољччөма
аслас стадаыс. Щөктіс Трезорлы мун-
ны ас бөрсаыс, а меным—зікөз кољччы-
ны места вылө; зарадітіс ружјөсө кар-
течөн, нөшта өтчыдыс бергөдчыліс Тре-
зорлаң, весіг грөзітіс сылы да вашкө-
дөмөн командујтіс: „аррјер! аррјер!“,
ачыс јона гөрбылтчіс да мөдіс ез вес-
кыда драхвалаң, а кыщовтөмөн. Трезор
көт і ез гөрбылтчы, но мөдөдчіс зев-
жө тешкода: лажыңтчөмөн, бөжсө ув-
лаң лезөмөн, да өті парсө курччөмөн.

Ме ег вермы терпітны да муртса ег
мөд кыссыны бат бөрса да Трезор бөр-
са. Но драхва міјанөс і кујімсо восков
сајө ез сібөд; первојсө котөртыштіс,
сесса пондіс өвтчыны бордјаснас дај
лебзіс. Бат лыјіс да сөмын сы бөрса
вірөдліс... Трезор ускөдчіс воғлаң да
сіз-жө вірөдліс. Вірөдлі і ме... да сещөм

Бағ щөктіс Трезорлы локны ас бөрсаыс.

меным öбіднө лоі. Мыла ескө сылы
неуна не виччысыштны! Картечыд, дерт,
ескө сек сijös сузödic!

Вот öтчыд ми баткөд мөдөдчим кыжы-
ны самөj петырлункөд паныд. Сijö кад-
нас том байдөгjасыд нөшта поснiöc-на
овлөны; бат ез көсjы најös лыjыны да
пырис поснi дубовөj кустjас пөвсө, ру-
зөг му дорө, көни пыр паныдаслывлісны
перепелjас. Ыцканiныс сені вөлі зев
ненога i туруныс дыр сулавліс некодөн
вөрзөдтөм. Зорізыс быдмө вөлі сені
уна: турі аңкыщjас, кашкаjас, колокол-
чикjас, незабудкаjас, полевөj гвоздика-
jас. Кодыр ме ветлывлі сетчө чоjkөд
лібө горничнөjkөд—пыр-нын чукөртлывлі
зоң нөб зоріjас; но кор ме ветлывлі
баткөд, секі зоріjастө ег öктывлы:
ме чajтлывлі, мыj сещөм ужыс абу кыжы-
сыс морт сам серті.

друг Трезор сувтіс; менам бат горө-
dic „піль!“ i самөj Трезор ныр улыс
жбыркнiтіс перепелка да лебзыны пон-
dic. Сөмын лебзыны понdic зев аслыс
ногөн: сунлас, увлаңjураслас, услас му
вылө—быттө сijö вөлі ранітчөма лібө
борdjыс сылөн чегөма. Трезор мыjвын-
сыс ускөдчiс сы бөрса... сijö сiз некор

Бурещ Трезор нырулыс жбыркнітіс перепелка
да пондіс лебны.

ез вöчлывлы, кор лебачыд лучкі вöлі лебö. Бағ весіг лыјнысö ез вермы, сіјö поліс, мыј дрöбыс вескалö понјыслы.— I друг ағға: Трезор öдзöдчис—дај чап! Квағітіс перепелкатö, вајіс да сетіс сіјöс бағлы. Бағ бостіс сіјöс да пунктіс аслас кіпыдöс вылас вывлаң рушкуөн. Ме котöрөн локті сетчö.—Мыј-нö тајö, шуа: тајö раңітчöма вöлі?—Абу,— шуіс меным бағ: тајö абу раңітчöма вöлöма; а сы-лөн, тыдалö, матын позјыс ічілікјаснас, да сіјö нарoснö раңітчöмö леччіс, ме-дым понјыс верміс думыштны, мыј сіјöс кокні кыјны. — Мыјла-нö сіјö тајö вöчö? јуалі ме.—А сы могыс, медым пöрјалö-мөн ылыстны понсö аслас піјанјас ді-ныс. Бöрыннас ескö сіјö бура пондіс лебзыны. Сöмын öні сіјö ез тырбура артав, вывті-ңін сіјö віччыстöма вöчіс да Трезорыд сіјöс і кутіс.—Сіғ-кө тајö абу раңітчöма?— јуалі ме бара.—Абу... но ловјөн талы ңе лоны... Трезорыд, буракö, вывті јона шапкöма піңнас. Ме локті матöжык перепелкалаң. Сіјö вөр-зöдчытöг кујліс бағ кіпыдöс вылын јур-сö öшöдöмөн да візöдö ме вылö бoкы-саң аслас карöј сінјаснас. I меным друг сещöм лоі жал сіјö! Меным кажіччіс,

мыј сіјö вiрöдö ме вылö да мöвпалö,
мыј вöсна-пö мен кувнысö? Мыј вöс-
на? Ме-öd ассым долгöс исполнајтi; ас-
сым челаdöс кöсјi мездыны, вештыны
пөнсö ылöжык—i вот сурi! Коңөрöј да
меöј! Коңөр!—Тазi вöчны абу лучкi! Абу
лучкi!

— Папа! шуi ме, да, гашкö, сіјö оз
кув... i кöсјi малыштны перепелкаöс ју-
рöдыс. Но бат шуис меным: Оз!—Со вi-
рöдлы: сылөн пырыс-пыр лапаясыс ну-
жаласны, да ачыс став тушанас пондас
тиравны i тупкыгасны сылөн гiнјасыс.
Стöч сізі i лоi. Мыјөн сылөн гiнјасыс
тупкыгисны—ме бöрдзі.—Мыј вöсна-нö?
јуалис бат да серöктiс.—Жал меным сі-
јöс,—шуi ме. Сiјö ассыс долгсö испол-
најтiс,—а сіјöс вiисны! Тани правдаыс
абу!—Сiјö муdеритны кöсјiс, вочавiзiс
меным бат. Сöмын Трезор сыыс муdер-
жыка-на вöчiс.—Лок Трезор,—думышти
ме... дај батöј ачыс тајö здукнас кажич-
чiс меным ез вöv бур. Кущöм-нö сени
муdеритöм? Тајö пiјансö раdејтöм,—а абу
муdеритöм! Сiјö-кö кöсјö вöли ылöдны
мiјанöс, вöчiс, медым ассыс пiјансö спа-
ситны—оз ков вöли Трезорлы сіјöс кут-
ны! Бат кöсјö вöли перепелкаöс сунны.

јагдташө, но ме сiјөс сылыс корi, пук-
тi һөжјөнiкөн кыкнан кiпыдөс ылө,
лолалi сы ылө... Оз-ө меса бөр ловзы
сiјө?—Но сiјө ез вөрзы.—Весшөрө, пиө,
—шуис бат: сiјөс он-нын ловзөд. Аззан,
juryс сылөн летјалө.—Ме һөжјөнiкөн
лептышти сiјөс нырөдыс; но мыјөн ме
лези—juryс бара лот уси.—Теныд пыр-
на сiјө жал?—јуалис менсым бат.—А
kodi-нө iчөтiкјассө вердны пондас?—
јуали ме сылыс.—Бат визөдлис ме ылө.
—Ен төждыс,—шуө: ај лебачыс, батыс
налөн, вердас. Сулавлы-жө,—codtic сiјө:
буракө, Трезор бара стојка вөчө... абу-ө-
нын тајө позыс? Позыс i ем!

I збылыс... турун пыщкас, Трезорсан
кык восков сајын, топыда, орчөн куј-
лөны вөли һол лебач пи; топөдчөмаөс
мөда-мөд дiнас, һужөдөмаөс сылијассө
—да ставныс сещөм өдјөн, өтщөщөн
лолалөны... бытө дрөжжитөны! Тывборд-
јасыс быдмөмаөс-нын; гөныс на ылын
абу—сөмын бөжјасыс емөс, но зев-на
жеһыдөс.—Папа, папа!—горөди ме мы-
выныс... чуксав Трезортө! сiјө најөс
бара вiас!

Бат горөдис Трезор ылө, һеуна бокө
вешјыштис i пуксiс куст улө завтракајт-

Ме пырыс-пыр-жӧ коджі ічӧтік гу...

ны. А ме колччі поз дінö, ег көсҗы
завтракајтны. Перҗи сөстөм чышҗан, пук-
ті сы вылө перепелкаөс... „Віҗөдөҗ, мі-
га, сиротаҗас, со тіҗан мамныд! Сіҗө ас-
гыс олөмсө тіҗан вөсна жертвувҗіс!“ Ле-
бач піҗан пыр сіҗ-жө өдҗөн лолалісны,
став тушананыс. Сесҗа ме локті баҗ
дінö.—Пөдарітан те меным таҗө пере-
пелкасө?—җуалі ме сылыс.—Бост. А мыҗ-
нө те көсҗан сывөд вөчны?—Ме көсҗа
сіҗөс гуавны!—Гуавны?!—да; ас поз ді-
нас. Ваҗлы меным пурттө; ме сылы гу
кодҗа.—Баҗ пондіс шенҗыны.—Медым
челадыс сы дінö гу вылас вермасны во-
лывлыны?—җуаліс сіҗө.—Абу сы вөсна,
—шуі ме:—а сіҗі... меным өкота. Сылы
лөсыд тани лоө куҗлыны, аслас поз ді-
нас!—Баҗ кыв ні җын ез шу; перҗіс да
мыччіс меным пурт. Ме пырыс-пыр-жө
кодҗі ічөтік гу; окышти перепелкалыс
морөссө, пукті сіҗөс гуө і тырті муөн.
Сесҗа ме сіҗө-жө пуртнас вунді кык
куст вож, кулі налыс кырссө, пукті на-
җөс крестөн, көрталі турунөн да суцкі
гу вылас.—Регыд мі баҗкөд мөдөдчим
воҗө, но ме пыр бөрвыв віҗөдлывлі...
Крестыс вөлі жеҗыд да ылысаң тыдалө.

А воҗнас ме вөтасі: [быттө ме җенеҗ

вылын; і мыј-жө? Џеыжыд кымөр вы-
лын пукалө менам перепелкаөј, төнја
крест кодыд-жө, зік жежыд. А јур вылас
сылөн зарңи венук; тајө бытөө сјө сы-
лы награда пыдди, мыј сјө аслас піја-
ныс вөсна кувсис!

Лун вит мытї ми баткөд бара сјө
местаас волім. Ме і гусө аззи крест сер-
тыс, кодї вөлі көт і вижөдөма, но абу-
на усөма. ...Но позјыс вөлі тыртөм, ле-
бач піјан ез вөвны. Бағ меным висталис,
мыј старікыс, налөн бағыс, најөс нуө-
дис;—да кор, кымынкө восков сајыс се-
саң лебзис куст улыс пөрыс перепел,
бағ сјө ез лыј... А ме думышти: „Папа
міјан бур!“

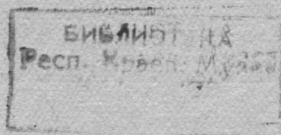
Но со мыј дивөыс: сјө лунсаңыс ме-
нам воші вөралөмсө радејтөмыс, ме ег-
ңин понды мөвпавны сјө кад јылыс,
кор бағөј пөдаритас меным ружјө! Кор
ме быдми, ме сиз-жө понди лыјгыны; но
прамөј кыјсысөн ме некор ег ло. Со
нөшта, мыј менө өлөдис.

Өтчыд ми јорткөд вөлі кыкөн тарја-
сөс кыјам. Аззім позтыр. Мамыс чеч-
чыштис, ми лыјим да вескалім сыө; но
сјө ез ус, а лебзис ылөжык, а томиңик
тарјасыс щөщ лебзисны. Ме көсји мун-

ны на бөрса, но јортөј шуис меным:
„Буржык лоө татчө пуксыны да чук-
савны најос... Ставныс најө пырыс-пыр-
жө тани лооны“. Јортөј вывти лөсыда
кужис шуғлавны, кызи шуғлалөны тар-
јас. Ми пуксим, сижө кутис шуғлавны.—
І збылыс: первој өтик тар пи шыасис, сег-
са мөд, і вот кылам ми: ачыс мамыс зев
матын небыдика кургө. Ме лептышти ју-
рөс да аzza: зугсөм турун пөвстти лок-
тө сижө мијанлаң, термасө, термасө, а
аслас став морөсыс вiрөс! Тыдалө абу
вермөма терпитны мам сөлөмыд! Секи
ме ачым аслым понди кажиччыны сещөм
злөдејөн! Чеччи да кiпидөсөн понди шло-
чөдны. Тарыд пырыс-пыр-жө лебзис, а
тар пијаныд лаңтисны. Јортөј скөрмис,
сижө јөјмөмөн менө чајтис... „Те-өд шы-
көдин став кыјсөмсө!“

Но сижө лунсаң меным пыр сөкыджык
да сөкыджык пондис лоны вiавны ле-
бачјасөс, налыс вiр кiстны.

31015

КОМИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЧӖТ ДА ШӖР АРЛЫДА ЧЕЛАСЛЫ БИБЛЮТЕКА

„КӢГА БӖРГА КӢГА“

1. АНДЕРСЕН—Сушмовочка.
2. АНДЕРСЕН—Озыо салдат.
3. БЕДНЫЙ—Баснајас.
4. ГАЈДАР—Нольд блндаж.
5. ГАРШИН—Сигнал.
6. ГАРШИН—Лагуша-путешествница.
7. ГОРКИЈ—Архип дед да Љонка.
8. ГРИГОРОВИЧ—Гуттаперчевдј дѣтинка.
9. ГРИММ—Храбрдј портидј.
10. ГРИММ—Бременно музыкант-јас.
11. ЖИТКОВ—Обѣјана жылыо.
12. КАГГИЛЬ—Турецкдј бутсы.
13. КАГГИЛЬ—Вошдм класс.
14. КИПЛИНГ—Слди ш.
15. КОРОДЕНКО—Ндббдм дѣтинка.
16. КРЫЛОВ—Баснајас.
17. ЉЕРМОНТОВ—Ашик-Кериб.
18. ЛОНДОН—Кбјин.
19. ЛОНДОН—Кш жылыо сказанїе.
20. МАМИН-СИБИРАК—Студонбј ју дорса керка.
21. МАМИН-СИБИРАК—Кыјсыс Јемеха.
22. МАМИН-СИБИРАК—Руд оылі.
23. МАЈАКОВСКИЈ—Мыдбн кбсја лонь.
24. НЕКРАСОВ—Федушка Мавај.
25. НЕКРАСОВ—Генерал Топтыгін.
26. ПРИШВИН—Јарік.
27. ПУШКИН—Поп да сылди казак Балда жылыо мојдкыо.
28. ПУШКИН—Заркї черї жылыо мојдкыо.
29. ПУШКИН—Цар Салтан жылыо мојдкыо.
30. РОЛЛАН—Жан Крїстоф.
31. СЕНКЕВИЧ—Музыкант Јанко.
32. СЕТОН-ТОМПСОН—Орбм пель.
33. СЕТОН-ТОМПСОН—Чинк.
34. БИХОНОВ—Чбрт.
35. ТОЛСТОЈ А.—Жалтухин.
36. ТОЛСТОЈ Љ.—Булька.
37. ТОЛСТОЈ Љ.—Фїлїнок.
38. ТУРГЕНЕВ—Бежин луг.
39. ТУРГЕНЕВ—Бір'ук.
40. ТУРГЕНЕВ—Муму.
41. ТУРГЕНЕВ—Перепелка.
42. УЈДА—Нелло дл Патраш.
43. УЈДА—Степ.
44. ФАФЕЈЕВ—Метелїца.
45. ЧЕХОВ—Пышїю.
46. ЧЕХОВ—Ванка.
47. ЧЕХОВ—Фетїнкајас.
48. ЧЕХОВ—Јемьд кымдс.